

SPECIFICUL ASISTENȚEI SOCIALE A COPIILOR SEPARAȚI DE PĂRINȚI

Oxana COROLEVSCHI, studentă
Facultatea de Drept și Științe sociale
Universitatea de Stat „Alecru Russo” din Bălți
Conducător științific: **Valentina PRIȚCAN**, dr., conf. univ.

Abstract: *Current statistical data show that a large number of children in the Republic of Moldova have the status of children separated from their parents, and the system of protection and social assistance diversifies its methodology of prevention and intervention in working with this category of children. We consider it necessary to identify the specifics of social assistance for children separated from their parents.*

This article contains theoretical information on the process of identifying ways for young people to overcome addictions through social services. It reflects the concept of social services, the typology and quality of social services for children at risk and for children separated from their parents, about alternative forms of social protection, the importance of social worker activity in providing support for children separated from parents. Experimental research results that integrate with theoretical research can also be found. Thus, the research results showed that the family of origin remains a significant value for children separated from their parents. The interpretation of the

research results highlights the fact that children separated from their parents benefit from a diverse range of social services, the process of social assistance of this category of beneficiaries being a multidisciplinary one.

Keywords: *social work, children separated from parents, social worker, abandoned child, attachment, social services, alternative forms of protection of children at risk.*

Mulți copii din Moldova sunt marcați de viața departe de unul sau ambii părinți, din cauza migrației la muncă sau decăderii din drepturi [3, p. 7]. Specialiștii în domeniul protecției copiilor promovează tot mai multe mesaje axate pe satisfacerea nevoilor copilului, pe respectarea drepturilor lui fundamentale pentru o dezvoltare bio-psihosocială sănătoasă a acestuia. Literatura de specialitate indică că satisfacerea nevoii de dragoste a copilului este o condiție necesară dezvoltării sănătoase a creierului. Pe de altă parte, justiția apără și promovează respectarea și satisfacerea nevoilor copilului, ridicându-le la nivel de lege. Deși eforturile de ocrotire a copilului sunt multiple și constante, se constată că mulți copii suferă în prezent din cauza nesatisfacerii propriilor nevoi fundamentale [6, p. 9]. Cunoașterea proceselor creșterii și dezvoltării copilului are o deosebită semnificație atât pentru înțelegerea manifestărilor comportamentale ale acestuia, cât și pentru nevoia aprecierii unor aspecte de identitate [2, p. 83].

Legea Republicii Moldova nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, stipulează un set de termeni, care facilitează înțelegerea și diferențierea situației copilului abandonat și a celui separat de părinți [4, cap. I, art. 3]:

Copil abandonat – copilul identificat ca fiind fără părinți sau fără alt însoțitor legal în cazul în care nu pot fi stabilite datele de identitate nici ale copilului, nici ale părinților lui.

Copii aflați în situație de risc – copiii care sunt victime ale violenței sau neglijării; copiii care practică vagabondajul, cerșitul, prostituția; copiii lipsiți de îngrijire și supraveghere din partea părinților din cauza absenței acestora; copiii ai căror părinți au decedat.

Copii separați de părinți – copiii ai căror părinți au plecat la muncă peste hotare; copiii luați de la părinți din cauza existenței pericolului iminent pentru viața sau sănătatea acestora; copiii cărora li s-a stabilit statutul de „rămași temporar fără ocrotire părintească”.

Copii rămași fără îngrijire părintească – toți copiii care nu sunt îngrijiți peste noapte de cel puțin unul dintre părinții lor, din orice motiv și în orice circumstanțe;

Adoptarea Legii 140 a constituit un pas important în procesul de elaborare a cadrului legislativ și de politici, care își propune să protejeze copiii lipsiți de grijă părintească, în particular cei cu părinți plecați peste hotare și cei aflați sub tutelă și/sau reprezentare legală precară sau neclară, și a constituit un pas critic spre o abordare sistemică a protecției copilului capabilă să facă față riscurilor și schimbărilor [4, cap. I, art. 1].

Potrivit datelor stipulate în Raportul preliminar al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției sociale, la sfârșitul anului 2018, în Republica Moldova se aflau

la evidență 35.441 copii separați de părinți, dintre care 30.320 copii ai căror părinți / unic părinte era plecat peste hotare, 1.079 copii cărora li s-a stabilit statutul de copii rămași temporar fără ocrotire părintească, 3.749 copii cărora li s-a stabilit statutul de copii rămași fără ocrotire părintească, 293 copii luați de la părinți din cauza existenței pericolului iminent pentru viața și sănătatea lor.

Astfel, ne-am propus ca **scop** al cercetării identificarea specificului asistenței sociale a copiilor separați de părinți.

Documentarea teoretică, experiența acumulată în cadrul practicii de specialitate ne-au permis să presupunem că: 1) familia de origine rămâne a fi valoare semnificativă pentru copiii separați de părinți; 2) copiii separați de părinți beneficiază de o gamă diversă de servicii sociale, procesul de asistență socială a acestei categorii de beneficiari fiind unul multidisciplinar.

Baza conceptuală a cercetării o constituie opiniile savanților referitor la copii separați de părinți, viziunea lui Abraham Maslow despre piramida trebuințelor-nevoi fundamentale, viziunea cercetătorului științific Field cu privire la atașament-rezonanță reciprocă, argumentul lui Bowlby referitor la faptul că „dragostea mamei este la fel de importantă pentru sănătatea mintală cum sunt vitaminele și proteinele pentru sănătatea fizică”.

Metode de cercetare aplicate:

- documentarea teoretică;
- analiza dosarelor copiilor;
- ancheta socială pe bază de chestionar;
- „Cartea vieții”.

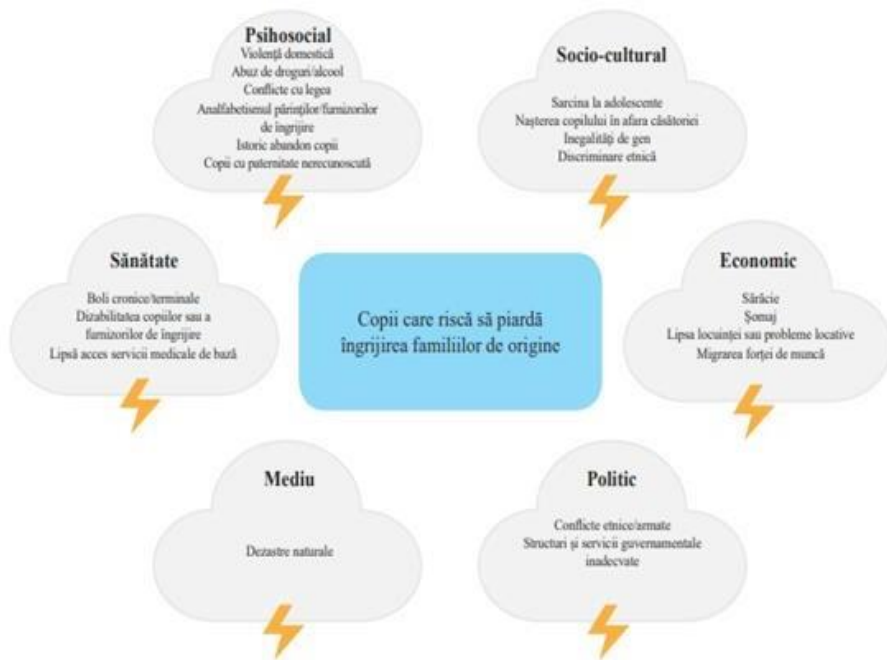
Baza experimentală a cercetării a constituit-o Centrul de plasament temporar al copiilor în situații de risc „Drumul spre Casă” din mun. Bălți. Eșantionul experimental a fost constituit din 11 de subiecți experimentali (3 specialiști și 8 copii separați de părinți).

Realizarea cercetării ne-a permis să sintetizăm informația la tema studiată din mai multe surse și să cunoaștem atitudinea diferitor autori la tema dată. Astfel, am acumulat informații despre conceptul de servicii sociale, tipologia și calitatea serviciilor sociale pentru copii în situații de risc și pentru copii separați de părinți, despre formele alternative de protecție socială, importanța activității asistentului social în acordarea sprijinului copiilor separați de părinți.

Analiza literaturii de specialitate ne-a permis să constatăm că Abraham Maslow este cel care a creat celebra piramidă a trebuințelor oricărei persoane, nevoi care pornesc de la bază – cele fundamentale, ce asigură supraviețuirea și ajung spre vârf – cele superioare, ce asigură dezvoltarea armonioasă și completă a persoanei. Piramida trece de la nevoi exterioare la cele interioare, ce asigură dezvoltarea personalității. Această piramidă a nevoilor este un instrument prețios când discutăm despre dezvoltarea copilului odată ce permite urmărirea satisfacerii nevoilor copilului, stabilind la care nivel pot exista lacune. Conform teoriei lui Maslow, îndeplinirea nevoilor dintr-un nivel va duce în mod natural la nevoile de mai sus – asigurând astfel dezvoltarea armonioasă a copilului. În momentul în care copilul resimte una dintre nevoi, aceasta înseamnă ca ea nu este complet îndeplinită și că dezvoltarea

spre nivelurile de mai sus devine dificilă sau chiar este stopată.

Motivul separării copilului de părinți sunt diverse. Cel mai des separarea are loc din cauza plecării la muncă în străinătate a singurului/ ambilor părinți. Urmează separarea (fără decăderea din drepturi părintești) din cauza abuzurilor și violenței în familie, precum și lipsa condițiilor de trai. Pe locurile 3 și 4 se poziționează separarea urmare a decăderii singurului/ ambilor părinți din drepturile părintești sau a decesului acestora, conform Raportului Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției sociale din anul 2018.

Figura 1. Factorii de risc

Figura 1 reflectă cel mai des întâlniți factori de risc, care îi plasează pe copiii în riscul de a pierde îngrijirea familiei de origine. Ignorarea situațiilor de risc în familiile cu copii va genera fenomene precum neglijarea, abuzul, separarea de familie, instituționalizarea, analfabetismul, marginalizarea socială a copiilor.

Termenul de atașament indică o legătură afectivă, un raport cu un substrat afectiv implicat și cu un sens pozitiv, o afecțiune puternică și durabilă, simpatie, prietenie sau dragoste. Familia reprezintă mediul care asigură copilului protecție, afecțiune și confort psihic, constituind factorul primordial al formării și socializării copilului. Atașamentul reprezintă un sistem de organizare de bază, a cărui dezvoltare condiționează și este fundamentul sănătății mentale [1, p. 3].

Bowlby a dezvoltat conceptul de atașament cu referire la relația afectivă primară dintre copil și îngrijitor. [1, p. 45] Într-un atașament securizat, ambii parteneri se simt bine împreună și își transmit mesaje de genul „Ce mamă bună am!”, „Ce

copil minunat am!” Legea nr.123 din 18 iunie 2010 cu privire la serviciile sociale reglementează tipurile de servicii sociale, organele abilitate în prestarea serviciilor, drepturile beneficiarilor de servicii sociale, procedura de acordare a serviciilor sociale, inspecția serviciilor sociale, monitorizarea și evaluarea serviciilor sociale și finanțarea serviciilor sociale. [5, cap. I, art. 2]

În conformitate cu prevederile art. 6 din Legea nr.123 din 18 iunie 2010 cu privire la serviciile sociale, serviciile sociale se clasifică în următoarele tipuri:

- servicii sociale primare;
- servicii sociale specializate;
- servicii sociale cu specializare înaltă. [5, cap. I, art. 6]

Serviciile sociale, în special cele de asistență socială, ocupă un loc aparte în sistemul de protecție socială. Sistemul de asistență socială este o parte componentă a celui de protecție socială, o ultimă „plasă” de prindere a persoanelor dezavantajate social, un ultim „paravan” în calea marginalizării și excluderii sociale, iar serviciile de asistență socială sunt o parte componentă a serviciilor sociale. Valorile generale și cele specifice pe care asistentul social trebuie să le aibă în vedere în activitatea sa se regăsesc în cadru care reglementează relația asistent social – client.

Analiza surselor teoretice cu privire la specificul asistenței sociale a copiilor separați de părinți ne-a permis să conchidem:

- La copiii separați de părinți putem constata întârzieri în dezvoltarea fizică și psihică, ca urmare a lipsei de stimulare, explorare, relaționare, participare și interacțiune a copiilor cu părinții;
- Copiii separați de părinți pot cădea în în extreme: sau așteaptă de la toată lumea afecțiune, dragoste și tandrețe, sau devine foarte rece și incapabil de atașamente;
- În RM copiii separați de părinți beneficiază de protecție și asistență socială.

Pornind de la intenția de-a identifica specificul asistenței sociale a copiilor separați de părinți, am aplicat ancheta-chestionar prin intermediul căruia am constatat viziunile angajaților din sistem cu privire la specificul asistenței sociale, oferite copiilor separați de părinți.

În cercetare au participat asistentul social, pedagogul social, managerul centrului de plasament temporar a copiilor în situații de risc „Drumul spre Casă”.

Astfel, prima întrebare din chestionar s-a referit la identificarea serviciilor și formelor de protecție socială, dezvoltate în Bălți, moment care ne-a permis să obținem următoarele răspunsuri:

- *Casa de copii de tip familial;*
- *Tutela/ Curatela;*
- *Adopția;*
- *Centrul de plasament temporar a copiilor în situație de risc „Drumul spre Casă”.* (A.A.; Ș.N.; C.O.).

Ne-a interesat, de asemenea, care este calitatea serviciilor sociale oferite copiilor separați de părinți. Astfel, în procesul cercetării experimentale, ne-am orientat la trei indicatori:

- de bună calitate;
- satisfăcătoare;

- nesatisfăcătoare.

În rezultat, calitatea serviciilor sociale oferite copiilor separați de părinți a fost calificată drept „satisfăcătoare”, în proporție de 100%, de respondenți (asistent social, pedagog social, managerul instituției). Concomitent, modul în care serviciile oferite au reușit să asigure suport copiilor separați de părinți a fost specificat drept:

- „în mare măsură” (A.A.; C.O.);
- „în măsură satisfăcătoare” (Ș.N.).

Un detaliu important pentru realizarea scopului și obiectivelor de cercetare a fost identificarea factorilor care favorizează separarea copiilor de familie. Conform opiniilor respondenților, separarea copiilor de familie este condiționată de parazitismul părinților, abuzul de alcool, violență în familie, neglijare. Deci, gradul de satisfacție este influențat de norme, de reguli conform cărora se stabilesc procedurile în sfera socială.

Concluzionăm că:

- Copii separați de părinți beneficiază de o gamă diversă de servicii sociale, procesul de asistență socială a acestei categorii de beneficiari fiind unul multidisciplinar.
- În ajutorul copiilor vin specialiști pregătiți, pentru a diminua fenomenul copii separați de părinți;
- Specialiștii ajută copilul să-și controleze emoțiile, deoarece copilul poate fi impulsiv și foarte ușor poate deveni agresiv.

Suplimentar chestionarului, am aplicat metoda „Cartea vieții”, pornind de la faptul că, inițial, metoda a fost concepută și utilizată de către Aust ca terapie pentru unii copii aflați în plasament familial, cu scopul prelucrării unor evenimente traumatice legate de întreruperea relației cu părinții biologici, eventual cu frații și surorile lor, în general legate de îndepărtarea lor din familie. „Cartea vieții” este metoda prin intermediul căreia ne-am propus să ajutăm copilul să găsească răspunsuri la întrebări precum: „cine sunt eu?”, „cui aparțin eu?”, „cum mă privesc cei din jur pe mine?”. Ceea ce este important nu este produsul, ci procesul pe care îl parcurge acel copil în dezvoltarea sa.

Metodă specifică asistenței sociale, „Cartea vieții” ne-a permis să:

- stabilim legătura între trecutul, prezentul și viitorul copilului;
- creăm o bază pentru construirea unei relații bazată pe încredere;
- facilităm relația de atașament.

Temele mari care le-am adus în discuție prin intermediul metodei „Cărții vieții” sunt următoarele:

- *evenimentele legate de nașterea copilului și informații privind părinții săi biologici* (locul nașterii, numele părinților);
- *evenimentele importante din trecutul său, atât cele fericite, cât și cele neplăcute*; (despărțirea de familie și motivul măsurii de protecție specială, amintiri legate de familia naturală, relația sa cu familia largită);
- *identificarea și exprimarea sentimentelor negative și a celor pozitive* (de ce crede copilul că se află în instituție și ce simte referitor la această situație, care sunt sentimentele sale față de familia de origine, față de părinții substituit, res-

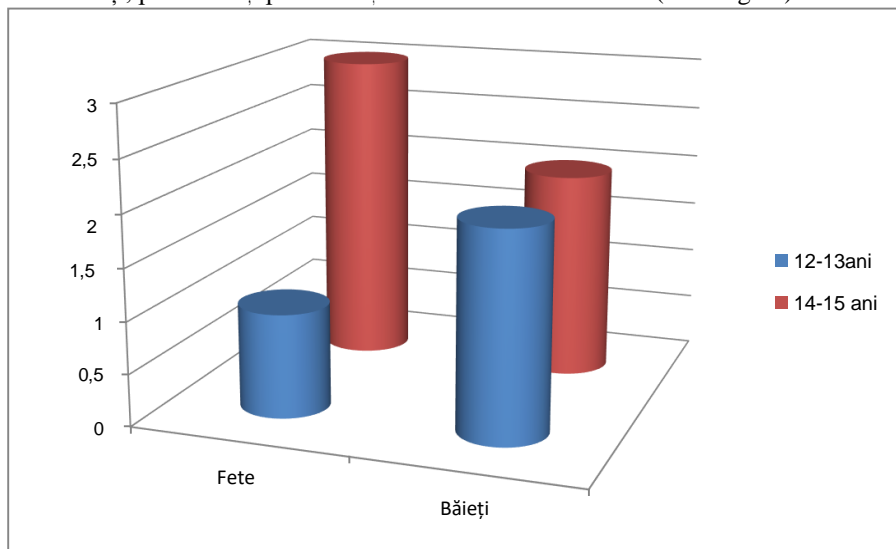
pectiv față de personalul și copiii din centru, sentimentele sale legate de școală și grupul său de prieteni);

- *situațiile cu care se confruntă în prezent și planurile de viitor*; copilul e ajutat de asistentul social să pună laolaltă toate bucățile din tabloul vieții sale pentru a crea o perspectivă unitară asupra vieții sale.

Eșanționul a fost constituit din 8 copii ai Centrului de plasament temporar al copiilor în situație de risc „Drumul spre Casă” în baza celor două plasamente:

- Plasamentul de urgență;
- Plasament planificat.

Volumul final al eșanționului rezultat în urma culegerii datelor a fost de opt adolescenți, patru fete și patru băieți cu vârsta între 12-15 ani (vezi fig. 2).

Figura 2. *Reprezentarea eșanționului de cercetare în funcție de vârstă și gen*

Adresarea întrebărilor cu privire la planurile de viitor (unde vrea să locuiască, ce vrea să fie când va fi mare, cine vrea să fie alături de el/ea când va fi mare), ne-a permis să contabilizăm următoarele răspunsuri:

C. – „*Clipa cea mai fericită este când mă văd cu sora mea, viitorul îl văd fericit, am reușit să trec peste momente grele, știe lumea că o sa reușesc în toate, am nevoie de familie, trecutul meu a fost trist, prietenii mei sunt generoși.*”

Z. – „*Clipa cea mai fericită este când mă văd cu sora mea, viitorul este să mă întorc acasă, am reușit să mă duc la sora mea, am nevoie de telefon, trecutul meu a fost rău, prietenii mei sunt cei mai buni.*”

C. – „*Clipa cea mai fericită a fost când era mama și bunica, viitorul meu este să termin de învățat, am reușit să am note bune, am nevoie de familie, trecutul meu nu a fost frumos, prietenii mei sunt mai mari ca mine.*”

P. – „*Clipa cea mai fericită este când mă văd cu mama, viitorul îl văd fericit, am reușit să trec peste rele, am nevoie de familie, trecutul meu a fost trist, prietenii*

mei sunt buni.”

M. – „*Bun trecut am avut, prietenii sunt veseli.*”

A. – „*Clipa cea mai fericită a fost când eram acasă, viitorul îl văd fericit, am reușit să-mi fac prieteni mulți la centru, am nevoie de mama mea, trecutul meu a fost bun, prietenii mei sunt uneori răi.*”

M. – „*Clipa cea mai fericită a fost când am venit la centru și nimeni nu mă bătea, am reușit să nu mai plâng, viitorul îl văd fericit, am nevoie de familie, trecutul meu a fost trist, prietenii mei sunt adevărați.*”

O. – „*Clipa cea mai fericită când am fost la patinoar cu tata, viitorul îl văd cu familia, am reușit să-mi îmbrățișez sora, știe lumea că suntem în carantină, am nevoie de părinți, trecutul meu a fost greu, prietenii mei sunt buni.*”

În concluzie, remarcăm următoarele:

- Copiii au nevoie de familie, au nevoie să se simtă iubiți, acceptați, sprijiniți și ghidați;
- Fiecare copil are nevoie de atenție, iar această nevoie poate fi împlinită numai de părinți;
- Adolescenții își văd viitorul în familie, protejat de către părinți, chiar dacă au fost bătuți, abandonați;
- S-au adevărit ipotezele cercetării conform cărora am presupus că familia de origine rămâne a fi valoare semnificativă pentru copiii separați de părinți, copiii separați de părinți beneficiază de o gamă diversă de servicii sociale, procesul de asistență socială a acestei categorii de beneficiari fiind unul multidisciplinar.

Bibliografie:

1. CIOFU, C. *Interacțiunea părinți-copii*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1989. 279 p.
2. DUMBRĂVEANU, V., ȚĂRUȘ C., TRIBOI, C. et al. *Psihosociologia relației copil – profesionist în domeniul social*. Suport de curs. Chișinău, 2016. 83 p. ISBN 978-9975-87-079-5.
3. GAVRILIU, C. (coord.) *Copii singuri acasă. Carte pentru persoanele care au grijă de copii cu părinți plecați*. Chișinău, 2011. 64 p.
4. Legea Nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 02.08.2013, nr. 167-172.
5. Legea nr.123 din 18 iunie 2010 cu privire la serviciile sociale. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 03.09.2010, nr. 155-158.
6. TOMȘA, S. (coord.) *Înțelege-mă, ascultă-mă...* Ghid pentru specialiștii din domeniul îngrijirii și protecției copiilor. (Editat în cadrul proiectului „Consolidarea sistemului local de referire și dezvoltarea unui sistem integrat de servicii sociale”, implementat de Asociația SOMATO, în parteneriat cu Primăria Bălți și Institutul de Reforme Penale, cu suportul financiar al Reprezentanței UNICEF în Republica Moldova). Bălți: SOMATO, 2011, 98 p.
7. TURCHINĂ, T., CIUBOTARU, C. Stil de atașament și satisfacția comunicării în relația copil – părinte. In: *Psihologie*. 2012, nr. 2, pag. 3-13.